

MASARYK A JÁ

OBSAH

Jarmila Mikulášková Předmluva	5
Ing. Vlastimil Pávek Já a Masaryk	7
Jan Srba Oslovující miscellanea z Masarykova zájmu o reformaci	11
PhDr. Jaroslav Štika, CSc. Tříkrát Masaryk	16
Jan Žlebek Masaryk v proměnách věků	15
Ing. Vlastimil Čich Co pro mě znamenal TGM	17
Drahomír Lapčík Masaryk a krize moderního člověka	19
Irča Drápalová - Kulišťáková Šťastnou shodou okolností jsem se narodila v den Masarykovy návštěvy v Rožnově	21

MOTTO:

” My všichni, a neméně vy mladší, potřebujeme pro život a smrt více než sborník myšlének spjatých v jedno papírem a obálkou - pro život a smrt potřebuje člověk přesvědčení celé, pevné, nezdolné. Směsice myšlének sebelepších a opravdovějších není přesvědčením... nesvými jsme, když myslíme - cítíme dnes Tainem, zítra Tolstým, zároveň oběma a ještě třetím, čtvrtým, pátým - stým!

Svými budeme, když postavíme se na tvrdou půdu svého přesvědčení a když žítí a jednati budeme tím svým přesvědčením. “

T. G. Masaryk

Předmluva

Má co říct T. G. Masaryk dnešku ? Nebo zůstává v našem povědomí jen díky desítkám náměstí a pomníků a jeho myšlenky už málokoho zajímají?

Na základě sondáže mezi studenty středních škol i sledovanosti výpůjček v rožnovské knihovně je zjevné, že dnešní mládež nemá chuť číst klasiky. Z této zkušenosti se zrodil projekt Městské knihovny v Rožnově pod Radhoštěm „Živá cesta za klasikem“, pokus oživit zájem o duševní dědictví jednoho z největších Čechů, který knihovna realizovala ve spolupráci s Filozofickou fakultou Ostravské univerzity zastoupenou PhDr. Oldřichem Kramolišem CSc., s rožnovským Gymnáziem, členy Masarykovy společnosti v Rožnově pod Radhoštěm, za finanční podpory Ministerstva kultury ČR.

Cílem bylo vzbudit zájem o přední osobnost našich dějin několika cestami: Během roku 2005 byli pozváni na přednášky odborníci z předních českých vědeckých institucí, kteří volili různá témata: prof. PhDr. Jan Zouhar, CSc. profesor dějin filozofie Masarykovy univerzity v Brně **T. G. Masaryk a krize moderního člověka**, dotkl se i otázek sociálních, problematiky sebevraždy a role náboženství v současnosti. PhDr. Pavel Baran, CSc., ředitel Filozofického ústavu Akademie věd ČSAV, zvolil téma **Historické paradoxy dobývání filozofické "Země nikoho" jako prostoru mezi vědou a náboženstvím** a předseda poslanecké sněmovny PhDr. Lubomír Zaorálek, CSc., si vybral téma **T. G. Masaryk a politika**. Přednášky představily T. G. Masaryka jako myslitele, filozofa a politika neveselí každodennosti.

Tento projekt předcházelo doplnění knižního fondu z díla T. G. Masaryka v Městské knihovně. Zároveň návštěvníci knihovny měli možnost shlédnout od 1. do 31. října výstavu fotografií ze sbírek Valašského muzea a archivu Miloše Kulišáka **Masaryk na Valašsku**.

Všechny přednášky byly hojně navštíveny nejen členy Masarykovy společnosti a pozvanými studenty gymnázia, ale i početnou dospělou veřejností. Po každé přednášce se konala živá diskuze, která vzbudila v posluchačích chuť potýkat se s tématy po svém a pokusit se hledat v literatuře, zda a jak toto téma řešil T. G. Masaryk. Myšlenková reflexe několika posluchačů různého věku se stala následně obsahem tohoto sborníčku.

Vlastimil

Pávek

(*1928)

Já a Masaryk

"Masaryk je kus nadpřirozenosti, jev tisíciletí v české historii, a neváhám říct i historii evropské. Kdoví, kdy se naše země dočká někoho podobného."

Prof. R. Zahradník, Myšlení jako vášeň

Téma, které bylo zadáno na závěr přednáškového cyklu "Živá cesta za klasikem" věnovaného T. G. Masarykovi, je pro toho, kdo se vyjadřuje, zajímavé, celkem snad i snadné, ale ne jednoduché. Jak říká Zdeněk Mahler: "Ten, kdo se vyjadřuje o Masarykovi, chtě nechtě charakterizuje sám sebe." Masaryk je osobnost neobyčejně složitá - jako filosof, sociolog, politik a státník zasahoval do tolika oblastí veřejného života, ať v kultuře, historii, politice, pedagogice či náboženství, že jen podrobné znalosti jeho života umožní pochopit jeho vliv na naši současnou dobu. Dobré znalosti proto, neboť smutnou skutečností je, že v denním tisku se někdy setkáváme se zkreslenými názory na TGM či první republiku a její některé další osobnosti. Je to dáno jistě tím, že víc jak 80% denního tisku je v cizích rukou. Proto patří poděkování Městské knihovně za uspořádaný cyklus a i když se přednášející vyrovnali s danou problematikou fundovaně, přesto jsem postrádal aktuální pohled demokrata a humanisty T. G. Masaryka na problémy dneška. Snažím se totiž zejména sporné otázky současnosti řešit vždy na základě inspirujících myšlenek TGM.

Já a Masaryk - tož s Masarykem jsem se setkával od nejujtějšího dětství. Ušlechtilé rysy jeho tváře na mě shlížely z fotografií doma, ve škole či z obrázků různých časopisů. Byl jsem seznamován i s působením legionářů, můj nejmilejší strýc byl ruským legionářem. Pochopitelně četbou Masarykových některých spisů

z knihovny svých rodičů nebo dědečka. K dvacátým narozeninám jsem dostal od rodičů knihu Masaryk ve fotografii (nakladatelství Orbis, 1947). Píši to proto, že jsem vyrůstal v prostředí, které si Masaryka velmi vážilo. Velký vliv na mě měla také výchova ve škole, školní besídka k výročí 28. října apod. První knihu, kterou jsem si koupil, byla kniha: TGM v boji o náboženství (ČIN, 1947). Poté následovaly knihy další - četl jsem se zvědavostí dvacetiletého kluka. Pokud si vzpomínám, tak v té době jsem řešil, zdá se, že pro mne tehdy důležitou otázkou vztahu Masaryka k husitství, zda byl Masaryk opravdu husita.

Co jiného si ale myslet o člověku, který vystoupil veřejně proti Rakousku-Uhersku ve dnech 4. - 6. července 1915 při vzpomínce 500. výročí smrti Mistra Jana Husa. Četl, ba studoval jsem, oba Masarykovy projevy z Curychu i Ženevy, jimiž Masaryk poprvé před světovou veřejností vyhlásil Rakousku válku.

Dále mne tehdy zaujalo, že při oslavách 510. výročí Husovy smrti dne 6. července 1925, byl tento den zařazen mezi památné dny a zejména, že téhož dne slavnostně vztyčena vlajka s rudým kalichem na Hradčanech, místo vlajky prezidentské, za účasti prezidenta Masaryka. Následkem toho nastalo téměř pětileté zpřetrhání diplomatických styků s apoštolským stolcem. Masaryk se stavěl i proti tomu, aby se vláda zavázala, že se v budoucnu Husových oslav nezúčastní. Tak jsem nabyl přesvědčení, že Masaryk husita byl.

Postupně jsem poznával, že Masaryk byl nevšední teoretik a praktik demokracie, který se opírá o humanitu, jako lásku k bližnímu, a jež je současně vrcholným pravidlem mezilidských vztahů. S tím souvisí i požadavek osobní odpovědnosti ve všem našem myšlení a samozřejmě jednání. Člověk by podle Masaryka neměl nechat kolem sebe beze všeho a mlčky projít nic, s čím nemůže souhlasit. To znamená, nemlčet a jednat vždy, kdy to okolnosti vyžadují. Člověka ovšem jeho jednání zavazuje, že musí za toto nést odpovědnost a plně si být vědom důsledků toho, co činil. Masaryk byl také vzorem tolerantní osobnosti, člověka, který nepotlačuje násilím u druhých jejich přesvědčení, na druhé straně však nikdy netoleroval nepravost, lež, zločin, podvody a další lidské neřesti.

V poslední době se řešilo dilema takzvaného "Jihozápadního obchvatu" - Náměstí T. G. Masaryka. A jak by asi Masaryk reagoval? Vždyť je to jeho náměstí.

Téměř 10 let se uváděl jako důvod JZ obchvatu zklidnění náměstí, zejména uzavřením Nádražní ulice i na základě schváleného ÚP z roku 1996. S tím se dalo souhlasit (nikdo však netušil, že přejítí této pro mnohé řidiče "rychlostní" obchvatové komunikace např. u bývalého "Zámečku" se stane životu nebezpečným). Po celou dobu téměř deseti let, kdy se provádělo upřesňování i ÚP, nevznikl nikdo žádné připomínky k znovuotevření Nádražní ulice, ale činí tak až po ukončení stavby JZ obchvatu, tedy po investování státní dotace cca sedmdesáti milionů korun. Snad Masarykovská otázka: "Je tak činěno nyní proto, že dřívější reakce by vedla k ohrožení této dotace? A jaké důvody se uváděly pro získání této dotace?" Nejsm si jist, zda se nejedná (slušně řečeno) o klamání státních úřadů i občanů. Těžko být Masarykovsky statečný, bojovný a odvážný. Těžko dělat demokracii bez demokratů.

Neocenitelnou Masarykovou zásluhou bylo to, že z politiky učinil nikoli věc moci, ale morálky a služby. A i v 21. století se TGM jeví jako vynikající teoretik demokracie - žít demokraticky znamená splňovat humanitu - to je lidskost, zrušit jakékoliv panování a poddanský poměr. Z těchto zásad vyplývá i zásada svobodné a odpovědné správy lidu. Masaryk vždy otevřeně dával přednost anglosaským útvarům demokratické státnosti, anglickému a americkému.

V anglosaské koncepci je rozhodující občan, a státní služba je pojmána jako služba občanům. To znamená přemýšlet, jak občana co nejméně obtěžovat, jak zařídit, aby nemusel chodit na úřad. Anglosaský systém dává tedy důraz na službu občanovi, proto organizuje práci tak, aby měli občané co nejmenší problémy.

V naší takzvané rakouské koncepci je důležité, aby občan chodil na úřad, jinak by úředník přece nebyl důležitý, ať si třeba postojí ve frontě, aby si dostatečně uvědomil vážnost úřadu. Je nehorázné, že občan musí neustále nosit dokumenty, které jsou trvale ve vlastnictví státu, například rodný list. Když potřebuje úředník doklad, který je majetkem jiného úřadu, klidně pošle občana, aby mu ho přinesl, aniž by si ho ze své úřední moci zajistil sám. Státní úřady mezi sebou nekomunikují, kvůli občanovi už vůbec ne. Požadovat například na Kanadanovi podobný postup, by vedlo k revoluci. U nás se občané nad tímto šikanováním byrokracií nerozčilují, nechají si všechno líbit.

Píši o tom proto, že se má teď od základu všechno změnit, protože byl přijat nový správní řád, který téměř po sedmnácti letech od roku 1989 obsahuje údajně přesnější pravidla jednání na úřadech a sjednocuje postup úředníků. Je s podivem, že se tak děje až nyní, a také je to o tom, jak jsou Masarykovy myšlenky přínosné i pro současnost. Snad také uvidíme velmi brzy, do jaké míry odpovídá tento správní řád zmiňovanému anglosaskému. Podle nového řádu se mají úředníci chovat zdvořile a snažit se vycházet lidem vstříc a to každý pracovní den, takže doba, kdy člověk přišel na úřad a našel zavřené dveře a omezenou otevírací dobu pro veřejnost, je vlastně již minulostí. Úředníci prý také ponесou hmotnou odpovědnost za škody, které způsobili svým chybným rozhodnutím. Na druhou stranu ti, kteří přijdou na úřad něco vyřizovat, budou muset jednat slušně.

Příležitostně se zabývám problémem "sociálního státu". Masaryk měl pozoruhodné názory na socialismus. Zažil, co je sociální útlak, co je bída lidu. Masaryk měl hluboký cit k trpícím, také k dělnické třídě. Byl přece humanistickým socialistou, po celý život deklaroval řešení sociálních otázek. Sociální otázka mu byla otázkou lidskosti a mravnosti. Přesto, že se velmi silně a nekompromisně stavěl proti komunistickému hnutí, mohl by být chápán i jako politik levicový, ovšem mající na zřeteli prospěch lidí jako celku. Nyní se setkáváme se snahou zredukovat sociální stát, vlastně zbavovat občany o jim dříve přiznané sociální výhody. Jedná se o ty, kteří nejsou dostatečně chráněni svým soukromým majetkem, tedy o lidi nemajetné. Masaryk čerpal vždy popudy výhradně z inspirace mravní, jeho trvalý význam je etický, je největší mravní osobností světových dějin. Dá se tedy usoudit, že mluvit o zániku sociálního státu z pohledu Masaryka je víceméně neuvážené. Neřešení so-

ciálních otázek neodpovídá Masarykově mravnosti. Zdá se, že sociální jistoty jsou nutné, tak jako svoboda každého člověka, a tedy demokracie.

Byla by jistě velkým přínosem fundovaná přednáška k Masarykovým Ideálům humanitním z pohledu současnosti. Další přednášku bych přivítal na téma Masaryk pedagog.

Vedení naší Městské knihovny patří velké poděkování za uspořádaný přednáškový cyklus k TGM a lze jen vyslovit neskromné přání, aby se z tohoto cyklu nestala jednorázová akce, ať už k TGM - osobnosti s velkým kladným vlivem na naše osudy přítomné i budoucí, která nám má stále i dnes co říci. Není snadné mu naslouchat, ale ještě těžší je podle něj žít, protože naše problémy nejsou ani tak politické či hospodářské, ale především mravní.

**Jan
Srba**

(*1986)

Oslovující miscellanea z Masarykova zájmu o reformaci

Na úvod musím říci, že když jsem se poprvé dočetl o Masarykově osobním vztahu k evangelické církvi, byl jsem jím poněkud udiven. Z toho důvodu mě právě podrobnosti o této stránce života T. G. Masaryka, jakožto i jeho názory na českou reformaci zajímají více než jiné součásti jeho širokého filozofického odkazu.

Nebylo jistě jen reakcí na proklamaci papežské neomylnosti, že T. G. Masaryk opustil rodnou většinovou církev a přistoupil roku 1880, jak již v době po Protestantismu bylo svobodně možné, k reformované církvi. Přesto je příznačné, že se nesžil s podstatným dobovým proudem v této církevní jednotě, jenž v osobnostech jako Jan Karafiát či Heřman z Tardy důsledně zastávali ortodoxnost helvetské konfese, a distanci si zachoval od její instituční podoby obecně. Nedošlo k tomu zřejmě ani kvůli Masarykovu osobnímu zaujetí pro opoziční liberální protestantskou teologii, ale daleko spíše z důvodu, že bral na stávající církev příliš náročné měřítko a nemohl žít vedle jejích zjevných nedostatků. Jeho veskrze niterná tichá zbožnost se přes plodný zájem o reformaci živila na Bibli samé a hledala v ní nikoli Krista Spasitele, ale Ježíše jako lidský mravní životní vzor. Tím se Masaryk pozoruhodně odlišoval od dobového národního vnějšně protiřímského zaujetí pro reformační minulost, jež takto zakrývalo svou individualistickou lehkovážnou nevěru, jak vystihnul Rudolf Říčan. Skutečnost, že

Masarykovu křesťanství chybí podstatná (a spíše světové reformaci vlastní) dimenze, lze, myslím, jenom konstatovat, ale nikoli kritizovat, neboť svému pochoopení náboženství dával ve všech rovinách svého života velmi odpovědný a pozitivní výraz, což vyvolává hluboký respekt. Vždyť demokratický princip mu byl uskutečněním Božího řádu na zemi bez sebemenších příznaků theokratismu a jiných omylů z doby světského panování církve. Třebaže byla Masarykovi reformace orientačním bodem, dokázal se povznášet nad její konfese, což ostatně v odpovědné míře osvobodivě činí i dnešní křesťanství.

Z celého Masarykova zájmu o českou reformaci mě zvláště oslovuje důraz na hledání nerelativní a nepodmíněné pravdy, které je zároveň schopno snášet názorové odlišnosti druhých, aniž by v nejmenším popouštělo místo lhostejnosti, neboť se zakládá na trvalém a přese všechna líbivá pokušení schematičnosti kritickým poznávání vlastních dějin a jejich odkazu. Je vhodné připomenout postřeh Jana Milíče Lochmana, že Masarykova pravda není pouhým vhledem do struktur reality, ale starozákonního pojetí, jehož vystihnutím se mi Masarykův náhled stává ještě bližším. V souvislosti husovské a prvně-reformační eschatologie je snad možno dovodit, že ona pravda nutně nevitězí okamžitě a ihned zjevným způsobem, jak je vidět na M. J. Husovi, ale vítězí nepochybně pod Masarykovým "zorným úhlem věčnosti". Nejinak mě oslovilo zjištění, že jak k Husovi, tak Masarykovi promlouval sociální obraz historického Ježíše.

Význam T. G. Masaryka jako člověka schopného v pravém čase dalekosáhlého rozhodnutí jeví se velmi blízkým Husově postavě, u nějž neoceňujeme tolik teologii jeho spisů jako průraznou výmluvnost klíčových životních rozhodnutí a postojů.

Nejbližší postavou české reformace zůstává Masarykovi tedy zjevně Hus, avšak nemohu opomenout ani význačný Komenského motiv, jenž mě u Masaryka zaujal. Jádro Komenského díla, v němž dozívají znaky renesančního humanismu, nás svým charakterem upozorňuje, že nelze v posledu přestat na svých specializovaných, byť k nejlepším snad výsledkům dovedených oblastech zájmu, - k dosažení životní humanity je nezbytné vztahovat se k celku, "k univerzálnímu horizontu". Toho se, myslím, těsně dotýkají i myšlenky masarykovské demokracie a mohu říci, že právě toto poznání jsem si uchoval z přenašky v rožnovské knihovně.

Jaroslav

Štika

(*1931)

Třikrát Masaryk

Nevím už, zda to vskutku bylo kalné ráno, jak napsal básník, ale pamatuji si ho dobře. Probudila mne tehdy siréna z Brillovy továrny, z dnešní Loany. U mé postele stál otec s matkou a říkali mně: "Umřel pan prezident," a dále oba zůstali celí strnulí, smutní. Nevím, co jsem v šesti letech věděl o Masarykovi, určitě jsem jej však znal jako hezkého starého pána, jehož fotografie visela nad psacím stolem a z ní se na mne trochu usmíval, a potom též z časopisu Rozkvět jako statečného bohatýra na koni. Ještě tu byla jedna, ta se zdviženým prstem, ale tu jsem už tak rád neměl. Úsměv se ztratil a jakoby mne káral.

Tak to ve mně zůstalo. Z toho Masaryka, co se usmíval, jsem si později našel i návod, jak žít. V Hovorech řekl Čapkovi asi toto: "Je třeba žít naplno! Využijme každé chvíle! Bude to tak nejlepší pro nás i pro lidi kolem nás."

No, možná, že to pro mne nebyl ani tak návod, jako spíše utvrzení mého způsobu cesty životem, ve kterém nebylo askeze ani jiné pasivity, snad jen trocha lenošení, ale to snad k životu "naplno" také patří.

Ne už tak pokojné svědomí mám vůči onomu bohatýrovi na koni a zejména vůči jeho zdviženému prstu. Ono to se statečností vůbec není jako v té písni o Jánošíkovi, který "... zvrtoł valaštičku, zastavil armádu". To válečné pole je především v nás samých, v našem pohodlí, v naší ješitnosti a netolerantnosti, v našich předsudcích. Bylo to v prvních letech Masarykovy profesury na universitě. Velká

část české veřejnosti tehdy dštila síru na Židy a především na údajného rituálního vraha české dívky Hilsnera. Masaryk se tehdy postavil proti tomuto proudu zlovole a předsudků a napsal spis, ve kterém rituální vraždu odmítl. Ale že byl nejvíce přísný a poctivý k sobě samému, nezatajil Čapkovi hřích svého mládí. Za studií na střední škole v Hustopečích také jednou se spolužáky posměšně pokřikoval na výstřední hustopečskou Židovku a házel na její dům kamení. Podle Masaryka máme v sobě spoustu vrozených předsudků, např. k jiné rase, a ty je třeba vědomě překonat.

Nezapomeňme však ani vlastních hříchů. Bylo to na počátku války a dvě party rožnovských kluků "válčily" proti sobě v parku. Ta naše prohrála, tj. dali jsme se na útek. Potom jsme se sešli a probírali náš boj společně a trochu si nadávali. Jeden z naší party se najednou rozkřikl na chudáka Rudiho: "Židi z parku ven!" a kopanci jej z parku vyprovodil. (Vskutku tam byla cedulka s nápisem "Židům vstup do parku zakázán.") A my jsme stáli bez hnutí, jen s černým svědomím.

Nebylo to v čase našich pradědů nijak snadné postavit se proti vlastenčení. Národ jásal nad objevem Rukopisů, které měly doložit stáří a vysokou úroveň české kultury. Masaryk se však přidal k těm statečným, kteří se nebáli prohlásit Rukopisy za podvrh. A opět je mu spíláno: "Zrádce! Zaprodanec!" Stejně jako v hilsneriádě. Když se jeden vlastenec holedbal, že knihovna našeho Národního muzea je největší na světě, opět přišlo Masarykovo rezolutní ne i s výčtem větších nebo stejně velkých knihoven.

Asi je to o tom, že ani ta nejvýznamnější idea by neměla být podporována nepravdivou argumentací.

Nakonec se vrátíme k Masarykovi, který se trochu usmíval. Byl jsem u toho, když pan Wachtl, bratr našeho Jaroslava, vyprávěl mému kolegovi Stolaříkovi o Masarykově návštěvě Rožnova v roce 1928. Rožnovský mužský pěvecký sbor nacvičil na přivítání pana presidenta "Kde domov můj" ve velmi náročné čtyřhlasé úpravě. A vskutku, první takty zazněly velmi impozantně, potom se však jeden hlas po druhém odmlčel, aby nakonec celý sbor dozpíval hymnu jednohlasně. Pan president se prý mile usmál a poděkoval, ale potom, protokol neprotokol, odběhl z tribuny k jednomu legionáři, který skromně stál opodál a Masaryka si netroufal oslovit, byť se z ruských legií dobře znali. "Bratře Halamíčku, ty jsi na mne už zapomněl?", zavolal a srdečně se objali. My dobře víme, že Halamíček nezapomněl. A neměli bychom zapomenout ani my.

Jan
Žlebek

(*1987)

Masaryk v proměnách věků

Roku 1850 se narodil Tomáš Garrigue Masaryk - člověk. Během svého života se prosadil na poli filosofickém, literárním a v neposlední řadě také politickém. Roku 1937 zemřel Tomáš Garrigue Masaryk - člověk.

Ale jak se říkává, jeho duch žil dál. Nesmazatelně se vryl do paměti Českoslo-váků, neodlučitelně spjat s prvorepublikovou demokracií, jímž se stal v průběhu následujících let symbolem. Aby tak ne, ačkoliv sice meziválečné Československo nebylo naprosto dokonalé, nebetyčně převyšovalo všechny režimy následujících padesáti (skeptik by řekl že i více) let. Právě v dobách útlaku se každá skupina přirozeně obrací s vírou k symbolům svého bývalého blahobytu. Tehdy vznikl Masaryk, jak jej známe dnes: personifikovaný archetyp vůdce/prorok, jehož devi-zami jsou demokracie, Československo a spravedlnost. Lidé přirozeně mají sklon zapomínat, že každá historická osobnost byla kdysi i člověkem, jeho lidské vlast-nosti přehlížejí či je rovnou nahrazují svými (možná dosti idealizovanými) před-stavami. Toť zrození mýtu.

Dnes je TGM vnímán z jiné perspektivy: vzhledem k chybějící represi chybí i reálný, každodenní důvod projevení úcty, koření ideálu. S mizejícími pamětníky mizí i skalní základna věřících. Ačkoliv úcta zůstává, chybí jí pravý oheň skuteč-ného zanícení. Mýtus prošel nadhlavníkem a pomalu klesá k západu.

Co bude Masaryk znamenat za třicet let se můžeme jen dohadovat. Možná vyhasne úplně a zůstane po něm jen prázdný pojem (který si budou znudění žáci tupě cpát do hlavy bez sebemenší snahy o porozumění - trudný to osud mnoha českých velikánů) nebo jako bájný pták fénix povstane ze svého popela v návalu národnostního uvědomění. Kdo ví. Život konkrétního mýtu není možná věčný, ale může být dlouhý. A o tom, že nás všechny TGM přežije není důvod pochybovat.

Vlastimil

Čich

(*1942)

Co pro mě znamenal TGM

Zakladatel československého státu a jeho první prezident Tomáš Garrigue Masaryk mě více než touto svou zakladatelskou a vladařskou rolí zaujal svými odvážnými akcemi, které podnikal ještě jako profesor sociologie na pražské univerzitě. Jeho zpochybnění pravosti Rukopisů na sklonku 19. století, tedy v době, kdy se čerstvě obrozený český národ už plně emancipoval, byl čin, jehož odvahu si dnes stěží dovedeme představit. Českými "vlastenci" byl zařazen mezi odporné zrádce národní věci.

Ještě nedávno jsem četl postesknutí jakéhosi publicisty, že si jako národ neuvíme vážit svých národních mýtů, a když už je někdo pro nás vytvoří, tak si toto chvályhodné dílo dokážeme nezodpovědně zničit.

V této souvislosti je příznačný příběh H. G. Schauera, Masarykova žáka a skutečného českého vlastence, který v době diskuze o Rukopisech položil v tisku rouhavou otázku, zda má čeština šanci stát se jazykem, který se dostane na úroveň jazyka velkých národů, a zda tedy vůbec mělo jeho znovuzrození smysl. Poněvadž mladý literát Schauer byl v té době ještě pro veřejnost neznámý, byli "vlastenci" nějakou dobu přesvědčeni, že tento článek pod pseudonymem napsal TGM.

Dalším odvážným činem byla jeho angažovanost v Hilsneriádě. Šlo o odpudivý projev antisemitismu. Poněkud slaboduchý židovský mládenec Hilsner byl pode-

zřelý z vraždy mladé dívky. Mezi českou veřejností se okamžitě začaly rojit teorie o židovské rituální vraždě. Vznikla tak pro soudní jednání nedobrá atmosféra.

Při posouzení této angažovanosti se nabízí srovnání s iniciativou jiného intelektuála, pařížského spisovatele Emila Zoly, který se podobným způsobem angažoval ve věci židovského důstojníka generálního štábu kapitána Dreyfuse, který byl falešně obviněn ze špionáže pro Německo. TGM však měl úlohu mnohem těžší. Zola se angažoval pro člověka, o němž byl přesvědčen, že je nevinný, a mohl to dotáhnout až k jeho osvobození. TGM však nebojoval za osvobození nevinného člověka, Hilsnerova vina se jevila jako zřejmá. TGM bojoval proti způsobu, jakým byl celý proces veden, takže nakonec ho jako zadostiučinění čekala jen revize procesu. Původní trest smrti byl změněn na doživotí. U české "vlastenecké" a antisemitské veřejnosti si opět vysloužil nepřízeň jako člověk obhajující židovského vraha. TGM se stal terčem antisemitské kampaně v tisku, na ulicích i v univerzitní posluchárně, kde ho demonstranti několikrát za sebou ukřičeli. Tehdy už opravdu začal klesat na mysli a rozhodoval se, zda nepřesídlí do Ameriky.

V minulém režimu byl pro mne fascinující způsob, jakým Masaryk vedl diskuzi. Zvláště to bylo patrné v jeho rozsáhlém díle *Otázka sociální*. Tato kniha byla fundamentální kritikou marxismu. Přesto však TGM tuto kritiku pojal tak, že čtenáře nejprve s kritizovaným objektem podrobně a věcně seznámil a pak se teprve s plným nasazením věnoval své kritice. V době, kdy se to v tisku hemžilo různými pravcovými oportunisty, trockisty, sionisty a podobnou cháskou, byl pro mne Masarykův přístup příjemným překvapením. Není bez zajímavosti, že v přípravě na zkoušky ze společenských věd byla pro mě Masarykova kniha mnohem užitečnější, než tehdy schválené propagandistické brožurky, a byl jsem svému otci velice vděčný za to, že ji do své knihovny zařadil.

Když pozoruji dnešní politické diskuze, zdá se mi Masarykův odkaz stále více inspirující. Hlavně bychom však neměli zapomínat na jeho krédo: Nebát se a nekrást.

Drahomír

Lapčák

(*1928)

Masaryk a krize moderního člověka

Krize moderního člověka je nejlépe demonstrovat na integrované osobnosti T. G. Masaryka, jeho jasné vizi vývoje a směřování lidské společnosti k řádu a ucelené soustavě duchovního světa, v protikladu na nejistotě, tápání a strachu současné společnosti z narůstání násilí, ztráty mravnosti a nerespektování základních lidských práv.

Masaryk vyrůstal v chudobné rodině, matka byla nábožná, on sám ministroval a měl dětskou zkušenost s duchovní atmosférou při bohoslužbách. "Náboženství dodává člověku vírou v Boha a v nesmrtelnost ve všech okolnostech života útěchu, ve všech protiventstvích naději a posilňuje jeho lásku k lidstvu" napsal v Sebevraždě.

V dospělém věku jeho kritické myšlení dospívá k názoru, že kdo pochopil vědeckost, vědu a filozofii, ten nemůže být nikdy pro zjevené náboženství. Přechod od zjeveného náboženství k nezjevenému, tento přelom v myslích lidí je ta největší revoluce, která se kdy děla. Když vzniklo křesťanství, nezpůsobilo to takovou revoluci, neboť od polyteizmu k monoteizmu je malý krok. Redukovalo to číslo bohů, ale mystická víra zůstala.

Rozum přivyknuvší ve všech oborech důvodům a kritice, nemůže přijmout církevní učení bez kritiky. Rozum, vyškolený exaktní vědou, nemůže již přijmout te-

ologické učení v době, kdy pokročilejší teologové sami poznávají, že jejich učení oslovuje stále menší počet vzdělaných lidí.

Moderní člověk klade na vývoj a pokrok v náboženství veliký důraz, jemu nestačí ta duchovní strnulost, kterou strážci církevního náboženství tak ochotně zaměňují za vnitřní uspokojení duše, slibované Ježíšem. Moderní člověk už nechce a nemůže věřit slepě, protože byl právě nábožensky a církevně nejbolestněji zklamán.

Je mnoho lidí, kteří si ještě nikdy neuvědomili, že by náboženství mohlo být osobní, soukromé. Náboženství, aspoň na vyšším stupni usilovalo vždycky o mravnost. Mezi náboženstvím a mravností je věčný rozdíl. Mravnost není náboženstvím a náboženství není mravnost. Může být člověk nábožensky hluboce věřící, oddaný své církvi, jejím dogmatům a předpisům a nebude mravný, ale bude třeba nemravný. Náboženství má tolik různých forem, že je omyl se domnívat, jako by ten, kdo má náboženství měl proto už mravnost. Mravnost potřebujeme ve svém styku s bližním.

Náboženství a etika byly dosud příliš sváteční. Dosud nemáme náboženství a mravnost pro všední den. Naše etika je nedělní v špatném smyslu slova v jednom, občas. Jen pro lidi, ne pro sebe. Opravdový cit náboženský, který by nás zahříval stále, mravnost, která by nás vedla ve všech věcech, rozumí se, že malých, to je velmi řídké.

Demokracie byla pro Masaryka společností spočívající na mravním, humanitním základě, kde člověk je člověku bratrem. Podstata demokracie je ve Velké francouzské revoluci správně definovaném heslem "Volnost - rovnost - bratrství". Demokracie žádá, aby všichni pracovali a vytvořené hodnoty se přiměřeně rozdělovaly. Pokládám demokracii důsledně a správně prováděnou, demokracii nejen politickou, nýbrž i hospodářskou a sociální za společenský sbor, přiměřený a žádoucí naší době i dost dlouhé budoucnosti. Demokracie je diskuse, lidé se řídí argumenty, ne libovůlí a násilím. Všechna jednání podléhají etickým normám.

Základem státu je spravedlnost a spravedlnost je aritmetikou lásky. Bez všeobecného uznání mravních základů státu a politiky nelze spravovat žádný stát, žádnou společenskou organizaci. Neudrží se žádný stát, který porušuje všelidské základy mravnosti.

Masarykova víra v pozitivní vývoj lidstva byla obrovská a neotřesitelná. Jeho víze, že demokracie je uskutečňováním záměrů Prozřetelnosti na zemi mu dodávala nesmírnou energii po celý život.

Zjišťovat pravdu, neklamat sebe i jiné není jen intelektuální vlastnost, nýbrž i mravní. Dříve jsme se zabývali tím, co bije do očí, hledali jsme zlato, kámen mudrců, elixír života. Teď analyzujeme vodu, vzduch, půdu, všechno co je kolem nás, co na nás působí a z čeho žijeme. Vědecké poznání je všeobecné, ve vědě zevšeobecňujeme, generalizujeme, nalézáme zákony, svět vykládáme.

Ve filozofii Masaryk usiloval o vědeckou filozofii, o vědeckou přesnost, konkrétnost a realismus. Filozofie mu byla etikou, sociologií a politikou. Neuznával rozpor mezi teorií a praxí, tj. mezi správnou teorií a správnou praxí. Byl mužem činu aktivně jednajícím, filozofie byla pro něho učení pro život, poznáním jak žít a pracovat.

Irča

Drápalová - Kulišťáková

(*1928)

Šťastnou shodou okolností jsem se narodila v den Masarykovy návštěvy v Rožnově

Na první straně mého památníku je velká fotografie rožnovského, slavnostně vyzdobeného náměstí, na kterém je uvítání prezidenta - tatíčka T. G. Masaryka dne 24. 6. 1928. Před radnicí, na které je napsáno: MĚSTSKÁ SPORITELNA, leží na stole pamětní kniha a velká váza s bílými květinami. Kolem na stupních děti ve valašských krojích společně s dospělými tvoří živý obraz. Pan prezident je nedaleko stolu, uprostřed představených města a různých korporací. V jeho blízkosti ředitel Hospodářské školy Emanuel Vencel, se kterým se již mnoho let Masaryk znal a věděl, kolik dobré práce pro Rožnov a jeho obyvatele vykonal.

Dne 9. 8. 1909 přichází od profesora Masaryka poštou lístek adresovaný Spolku absolventů Hospodářské školy, pro předsedu Matěje Kopeckého:

"Vážení pánové, děkuji za pozvání a byl bych rád přijel, kdybych nebyl vázán účastnit se zde Sokolského sletu, dříve stanoveného. S pozdravem..."

Vzácný rukopis nalezený ve sběru starého papíru školy v roce 1953.

Pozdravit pana prezidenta přišli lidé i z celého okolí Rožnova. Zaplnila se část náměstí (jako při třetím odhalení Masarykovy sochy dne 6. 3. 1990 v parčíku na rožnovském náměstí). Miloš Kulišťák - kronikář obce Tylovice, píše dlouhé novínové články. Úryvek z jednoho:

Pan prezident T. G. Masaryk na Radhošti... Krásný teplý večer 23. června 1928 sliboval krásnou a kouzelnou noc. Toho večera stál jsem se skupinou krojovaných Valachů z Rožnova a okolí před hotelem Tanečnice na Pustevnách. Naším úkolem bylo doprovodit kočár s panem prezidentem na vrchol Radhoště ke kapličkae..." " Filmová kamera nám i po tak dlouhé době umožnila podívat se na Pustevny, ale hlavně na rožnovské náměstí ve slavnostní chvíli uvítání."

Předseda Muzejního spolku Josef Kramoliš předal prezidentu osvoboditeli velký malovaný talíř z umělecké dílny sourozenců Jaroňkových. Na druhé straně je napsáno:

Bez umění neprožiješ života.

*Přijďte zas, ať radost máme, my Vás rádi uvítáme,
neboť každý Valach praví, v Rožnově že vzduch je zdravý.*

Slavnostní proslovy. Zápis do pamětní knihy Rožnova, Muzejního spolku a rozloučení.

Učitelé nezapomínali na významná data naší vlasti 14. listopodu 1918, připomínány byly narozeniny Masaryka 7. března 1850. Tiskem vycházejí básně Josefa Osyky, nákladem Ústředního sboru okresního Svazu obcí pro lesní reformu na Valašsku se sídlem v Rožnově tiskla Osvěta ve Valašském Meziříčí. Vznikaly různé spolky, divadelní, tělocvičné jednoty, pěvecké, národopisné, muzejní.

Valašský musejní a národopisný spolek (vznikl v Rožnově 5.března 1935) píše:

Milovaný pane presidente!

Valašský musejní a národopisný spolek v Rožnově pod Radhoštěm, odbory Národních Jednot Rožnovska a Spolek absolventů a absolventek zemědělských škol v Rožnově pořádají - opět po deseti letech - druhý Valašský rok ve dnech 5., 6. a 7. července. K této národopisné slavnosti dovolujeme si Vás, pane presidente, co nejuctivěji a srdečně zvát.

Vám cele oddaný valašský lid stále a velmi rád vzpomíná Vaší, bohužel tak krátké návštěvy Rožnova a památného Radhoště, který starostlivě se své výše shlíží do kraje, kde doba vše nivelizující stírá a dává pomalu zapomínati našich písní, zvyků a tanců.

Musejní spolek rožnovský, za družné pomoci výše uvedených korporací snaží se, aby i v tomto směru plnil svůj úkol museální.

O Valašském roku, jehož stručný program je " Život Valacha od narození", předvedeno bude mnohé, co nám ukáže jak naši předkové žili, pracovali a se veselili, takže i ti mladí aspoň zde uvidí a uslyší to, co za života Valachů mizí a již vymizelo.

Vám vždy věrní Valaši posílají Vám, pane presidente, ujištění nejhlubší úcty, pozdrav a přání dobrého zdraví.

(razítko) Valašský rok 1935. Emanuel Vencel, F. Tkadlec, J. Kramoliš, Al. Jaroněk, A. Doležal, Miloš Kulišťák, Jan Dobeš.

Ve středu 6. března 1935 od 16.30 do 17.30 hodin se uskutečnila jedinečná rozhlasová reportáž. Ze čtrnácti míst naší republiky jako štafety letěly telefonické pozdravy do Prahy, odkud byly vysílány rozhlasem. Z každého místa se vysílalo jen několik minut a pan prezident všechny vyslechl. Relaci zahájil tajemník ostravské stanice. Pozdrav z Rožnova, sepsaný Milošem Kulišťákem, přečetl Emil Kotůlek:

Milý pane presidente!

(Dlouhé blahopřání a pozvánka na Valašský rok) *"A jako úctu přijměte od nás tu nejpěknější valašskou klobásu. Poslali jsme Vám ju poštu v jalovců a smrekovém jehličů, pozdrav to valašských lesů."*

Odeslány byly panu prezidentovi ve vkusně vyřezávané bedničce, udělané ve Valašské Bystřici. Tři klobásy vyrobili Ludvík Kulišťák a Miroš Molitor. Do bedničky byly přiloženy gratulační archy.

Za nejmenší školní dítky jsem psala gratulaci já, dcera Miloše Kulišťáka:

"Dnes již chodím do školy a píše Vám milý náš tatíčku, jménem těch nejménších dětí valašských škol, srdečné přání, abyste nám ještě dlouhá léta zachován byl zdráv."

Paní Dr. Alice Masaryková odpověděla:

"Tatíček děkuje Vám za zaslání klobásy, bylo to velmi pěkné. Měl z toho velikou radost. Pochutnal si, pěkně voněly." Praha 10. dubna 1935.

Odkaz vykonaného díla pro celý Valašský kraj a Rožnov zůstává dnes již skoro neznámý. Jméno presidenta osvoboditele muselo být vymazáno z paměti dějin, ale zůstalo v srdcích pamětníků. Pomníkem té doby byl na počátku dvacátých let postavený velký dům na břehu Bečvy. Masarykův dětský domov, ve kterém byly také Liga proti tuberkulose s rentgenem a oddělení Péče o matku a dítě. Masarykova ozdravovna na Kozinci. Školy v Rožnově a okolí, podpory zemědělcům, obnovování lesů (Emanuel Vencel). Valašské muzeum - zemědělské. Pokrokové občané města vítali a děkovali za peněžní pomoc a cenné rady. Nastal čas napsat pravdu o době, kdy T. G. Masaryk byl zvolen poslancem za Českou stranu pokrokovou 1907 - 1911 a dalších letech. Materiály z pozůstalosti Miloše Kulišťáka byly na výstavách v roce 1970 a 1997. Byly rovněž zapůjčeny na velkou výstavu, kterou pořádal výbor Masarykovy společnosti - odbočka Rožnov, dne 6. března 2000 za předsednictví Jana Jelínka a na další výstavu " Masaryk na Valašsku" v Městské knihovně v říjnu 2005.

MASARYK A JÁ

Vydáno v rámci projektu "Živá cesta za klasikem"
za finanční podpory Ministerstva kultury ČR.

Práce nebyly upravovány.

Sestavila Jarmila Mikulášková

Grafická úprava Aleš Žanta

Vydala Městská knihovna Rožnov pod Radhoštěm v roce 2005

Publikaci možno získat na adrese Městská knihovna rožnov pod Radhoštěm,
Bezručova 519, 756 61 Rožnov pod Radhoštěm

Tel.: 571 654 747,

www.knir.cz

Náklad 70 kusů

Počet stran 24

Vydání první

Vytiskla COLORA Valašské Meziříčí spol. s r.o., Husova 29, 757 01 Valašské Meziříčí